



LUDMILLA LACUEVA CANUT
Escriptora

EL GONG

Manuel Baco (I)

L'any 1896, la notícia d'un parricidi va commocionar els habitants de les valls andorranes així com els veguers que havien d'impartir justícia i castigar els criminals. Manuel Baco, instigat segons deien els veïns per la seva dona, Rosa Albós, que no tenia bona relació amb la seva sogra, va assassinar la seva mare, Maria Calva, al llogaret d'Engordany a cops de maça per interessos econòmics. Una vegada morta la dona, que tenia uns cinquanta anys, el fill va desplaçar el seu cadàver a la fogaina per tal que semblés un accident, però ni el metge Pompeyo Jordana ni el batlle s'ho van empassar. Després d'escoltar tots els veïns i l'espòs de la difunta, aviat va quedar clar que en Manuel era l'autor d'aquest crim.

El mes de març d'aquell any, el Tribunal de Corts va jutjar el parricida amb la presència del veguer francès Charles Romeu, escena descrita al meu llibre *L'home de mirada clara*. La sentència es va llegir a la plaça d'Andorra la Vella. Tot i les temperatures gèlides, nombroses persones de totes les parròquies s'havien congregat per ser testimonis d'un fet que no era gaire usual i on van descobrir per a la seva gran sorpresa un home alt i ben plantat amb uns ulls grans, fugissers. Més d'un havia pensat trobar un assassí amb cara de dolent, però no era així. El van col·locar davant la taula dels magistrats, on se'l reconeix culpable i se'l condemna a treballs forçats a perpetuïtat. El reu no podrà ser traslladat immediatament cap a França

atès que la ruta pel port està impracticable per la neu, segons avisa en Romeu el 30 de març. La seva esposa, Rosa Albós, reconeguda com a instigadora que havia fet perdre la tranquil·litat en aquella casa d'Engordany i havia originat la discòrdia, va ser condemnada a 10 anys de treballs forçats. Cap dels dos havia pensat per un moment en la dissort de la seva criatura.

Baco, de trenta-dos anys, va pensar que compliria la pena en una presó francesa, però ben aviat va assabentar-se que el càstig seria més greu. El 17 d'abril l'escorta andorrana l'entrega a Porté a la brigada de Latour de Carol, el gendarmecap d'escorta Joseph Nègre i el gendarme Joseph Baylard que fan part del 16è Cos d'armada i de Legió. Comença el periple que té una primera parada el 17 de juny al dipòsit dels condemnats a treballs forçats a la presó de Saint Martin de Ré, etapa obligada abans de ser enviat al *bagne*, nom que es donava als establiments penitenciaris colonials.

El seu dossier ens dona com a informació que el seu número de matrícula com a presoner és el 21.432, que té els ulls grisos, la cara oval, la pell normal, porta barba i és catòlic. Com a complement, s'indica que vivia dels revinguts de les seves propietats, sap llegir i escriure en català i l'ofici après durant la seva detenció és la d'esfilagarsar, possiblement residus de llana o draps destinats a fer pasta de paper. Es recalca també la bona conducta, però la justícia no oblida els crims.